

ARIF NİHAT ASYA'NIN ŞİİRLERİNDE GÖÇ VE MEKÂN

Halil ADIYAMAN*

Özet: Arif Nihat Asya'nın şiirlerinde göç ve göçe bağlı mekânlar insanın hem içsel hem de dışsal yolculuklarını derinlemesine işleyen, zengin ve katmanlı bir anlatım sunar. Asya, göç edenlerin anavatanlarına duydukları özlemi, yeni mekânlara uyum sağlama sürecindeki zorlukları ve bu süreçte yaşadıkları içsel çatışmaları büyük bir özenle işler. Şairin betimlemeleri, göçmenlerin fiziksel yer değişikliklerini ve bu değişikliklerin getirdiği duygusal yükü güçlü bir şekilde hissettirir. Anavatandan kopartılan mekânların kaybı şairin dizelerinde derin bir şekilde işlenir. Göçün başlangıcında yaşanan zorluklar ve yolculuğun fiziksel ve duygusal mücadeleleri, Asya'nın şiirlerinde çeşitli metaforlar ve imgelerle anlatılır. Yeni çevrelerin yabancılığı ve tanıdık olmayanla yüzleşme süreci, şairin eserlerinde derinlemesine incelenir. Göçmenlerin yeni ortamlarına uyum sağlama sürecinde yaşadıkları yabancılık hissi ve karşılaştıkları zorluklar, Asya'nın şiirlerinde etkileyici bir şekilde işlenir. Göçmenlerin yeni kimlikler oluşturma çabaları ve köklerinden kopmanın getirdiği karmaşık duygular, derinlemesine ele alınır. Göçmenlerin yeni mekânlarda hayatta kalma mücadelesi, insanın içsel gücü ve dayanıklılığı vurgulanarak işlenir. Göçün aile fertlerinin yeni mekânlara uyum sağlama mücadelesi, Asya'nın şiirlerinde önemli bir temadır. Şairin eserleri, göçün ve göçe bağlı mekânların insan deneyimindeki derin izlerini yakalayıp, insanların ortak duygularını ve deneyimlerini anlamamıza yardımcı olur.

Anahtar Kelimeler: Arif Nihat Asya, Göç, Mekân, Yol ve Yolculuk.

Migration and Space in Arif Nihat Asya's Poems

Summary: In Arif Nihat Asya's poems, migration and places related to migration offer a rich and layered narrative that deeply explores both the inner and outer journeys of people. Asya deals with the longing of immigrants for their homeland, the difficulties in adapting to new places, and the internal conflicts they experience in this process with great care. The poet's descriptions strongly make one feel the physical displacement of immigrants and the emotional burden brought by these changes. The loss of places torn away from the homeland is deeply addressed in the poet's verses. The difficulties experienced at the beginning of migration and the physical and emotional struggles of the journey are described with various metaphors and images in Asya's poems. The strangeness of new environments and the process of confronting the unfamiliar are examined in depth in the poet's works. The feeling of foreignness experienced by immigrants and the difficulties they face in the process of adapting to their new environment are impressively depicted in Asya's poems. Immigrants' efforts to create new identities and the complex emotions of breaking away from their roots are discussed in depth. The struggle of immigrants to survive in new places is depicted by emphasizing the inner strength and resilience of humans. The struggle of family members to adapt to new places is an important theme in Asya's poems. The poet's works help us understand people's common feelings and experiences by capturing the deep traces of migration and places related to migration in human experience.

Arif Nihat ASYA, İstanbul'un Çatalca ilçesinin bir köyünde doğar. Babası erken yaşta vefat eder. Önce dedesi sonra halası tarafından büyütülür. Bolu'da yatılı eğitim aldıktan sonra Kastamonu ve İstanbul'da eğitimine ve yaşamına devam eder. Adana, Malatya, Ankara, Eskişehir, Kıbrıs ve Edirne'de devlet görevlerinde bulunur. Yirminin üzerinde şiir kitabı kaleme alır. Şiirlerinde gittiği yerleri mekân olarak seçer. Şairin eserlerinde mekân unsuru ön plana çıksa da bu çalışmada göçle beraber işlenen mekânlar tespit edildi. Asya'nın "hayatı; savaşlar, göçler, yoksulluklar ve sürgünlerle geçmiştir" (Tebebaşı, 2022:54). Bu çalışmada böyle bir yaşamı olan şairin göç kavramını işleyiş tarzı ele alınacaktır. Göç, insanlık tarihinin en temel deneyimlerinden biridir. Yeni yerlere gitme, köklerinden kopma ve farklı coğrafyalarda yeni bir yaşam kurma, insan deneyiminin önemli bir yönünü oluşturur. Bu göç deneyimleri, edebiyatta ve özellikle şiirde sıkça işlenir. Şiirler, göçün mekânlarını, yolculuğun zorluklarını ve yeni yerlere yerleşmenin duygusal yükünü anlatarak göçmen deneyimini zengin bir şekilde ele alır. Göç, sadece fiziksel bir yer değişimi değil, aynı zamanda içsel bir yolculuğu da ifade eder. Şairler, bu içsel yolculuğu şiirlerinde sıkça yansıtır. Anavatanlarını

* Doç.Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
halil.adiyaman@dpu.edu.tr.

terk edenlerin içsel çatışmaları, köklerini arayışları ve yeni bir kimlik bulma çabaları, şiirin derinliklerinde anlatılır. Göç edenlerin yeni evlerini tanımlama ve tasvir etme süreci, şiirin en temel unsurlarından biridir. Şairler, yeni mekânları betimlerken, o mekânların fiziksel özelliklerini, doğal güzelliklerini, sokaklarını ve insanların detaylı bir şekilde işlerler. Bu tasvirler, okuyuculara göç edenlerin yeni çevrelerine nasıl adapte olduklarını gösterir.

1. Anavatanın Özlemi ve Anavatandan Kopmalar

Göç edenler genellikle anavatanlarını özlerler. Bu özlem, şiirde nostaljik bir tema olarak sıkça karşımıza çıkar. Şairler, köklerinden uzakta yaşamının getirdiği yalnızlık ve hasreti dile getirirken, anavatanlarının güzelliklerini ve hatıralarını özlemle anarlar. Bunun yanında daha önceden Türk toprağı olan yerler başka ülkelerin eline geçince şairin içinde derin bir sızıya sebep olur.

SINIR

Beklersin sen . . . oysa oturmuş, kurulur;
Bir kerre de kaş çattı mı, kalbin burulur. . .
Vaktiyle senin yurdun olan yerde, bugün,
Pasaportun sorulur. 18 Mayıs 1968 (Asya, 1976a:168).

Peygamber'in zorunlu göçünü de bunalmak kavramından hareket ederek açıklar. İnsanoğlu bulunduğu yerden memnun olmadığında yeni yerlere gitmek ister.

"Hadice"nin koncası,
Âişe'nin gülüydün.
Ümmetinin gözbebeğı,
Göklerin resulüydün...
Elçi geldin, elçiler gönderdin...
Ruhunu Allah'a,
Elini ümmetine verdin.
Beşğin, yurdun, yuvan
Mekke'de bunalırsan
Medine'ye göçerdin" (Asya, 1996b: 65).

Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor kitabında bulunan "Taşbebekler" şiirinde savaşa giden erkeklerin ardından köylerde kasabalarda yaşanan olumsuz durumlara değinmektedir şair: (Yavuz, 2020: 97).

-Şu yerlere kapanan yüzlerin nedir işi?
-Öpülüyor etekler.

-Temiz olsalar bari!
-Süsleridir noktalar, çiller, benler, benekler.
-Hürriyetin nesi var bu en gürbüz çağında
-Elinde kelepçeler, ayağında köstekler...
Bilirse boyun eğip beklemesini eğer
Demirlerini yarın biraz gevşetecekler.

-Kimlerdir böyle kaşık şıkırdatan uzakta
Dağ gibi zeybeklerin diz vurduğu toprakta?

-Kim olacak: Köçekler...
Meydan onlara kalmış göç edince erkekler (Asya,1997:196).

2. Şairin Mekânsal Mücadeleleri

Göç, genellikle zorlu bir yolculukla başlar. Şairler, bu zorlukları şiirlerinde çeşitli metaforlar ve imgelerle anlatarak, göçmenlerin fiziksel ve duygusal mücadelelerini yansıtır. Uzun yolculuklar, sert koşullar ve belirsizlikler, şiirde sıkça işlenen temalardır.

BİRECİK

Ey yolcu ve ey yol; Birecik köprüsünün
Üstünde, beş on saniye olsun, düşünün;
İbretle sorun birbirinizden: kaç gün
Beklerdi şu sahilde gelenler, daha dün? (Asya,1976a: 237.)

Arif Nihat Asya'nın şiirlerinde, göç kavramı pek çok yerde çöl imgesi ile verilir. Uçsuz bucaksız ve ıssız oluşu, göçün ve yalnızlığın verdiği duyguyu mekânsal olarak da pekiştirir:

ÇÖLLER

-Ekrem Yaver'e-
Ölmek ister, bunalır
Bîçâre yolcu, neden.
Çöllerde müebbeden
Gönül mâtemde kalır?
Gözler bir ufuk seçmez.
Kuş uçmaz, kervan geçmez.
Kastamonu (Asya, 1976 c:269).

3. Yeni Mekânların Keşfi ve Yerleşme

Göç edenler, yeni bir yere yerleştiklerinde bu yeni mekânları keşfederler. Şairler, yeni evlerini, onların sunduğu olanakları ve kısıtlamaları, insan ilişkilerini ve toplumsal dinamikleri şiirlerinde detaylı bir şekilde işlerler. Yeni mekânların yabancılığı ve tanıdık olmayanla yüzleşme süreci, şiirin derinliklerinde incelenir.

AVRUPA

Yoldan, handan onun da bolmuş ki payı
On gün derken, gezmesi doldurdu ayı . .
Ey Avrupa'yı görmemiş olan biçare;
Gel, öğren - bari - Asya'dan Avrupa'yı! (Asya, 1976a: 185.)

Göç etme sebepleri farklı farklı olabilir. Bazen kuraklık, bazen insanların bulunduğu yerde yaşadığı anlaşmazlıklar, düşmanlık ve kavgalar göçün sebebi olabilir. Arif Nihat Asya'nın Hz. Muhammed'in göçünü anlattığı şiirinde de Mekke'de yaşanan sıkıntılardan dolayı yapılan hicret hatırlatılırken, bir yandan da göçün hiç bitmeyecek bir olgu olduğuna dikkat çekilir. Bir amaç uğrunda insanların yola çıkışı, yurdunu terk edişi, başka yerleri vatan edişi, dünya var oldukça devam edecek bir ideal yolculuğudur:

“Ne oldu, ey bulut
Gölgelediğin başlar?
Hatırında mı, ey yol,
Bir aziz yolcuyla aşarak dağlar, taşlar,
Kafile kafile, kervan kervan
Şimale giden yoldaşlar?”

Uçsuz bucaksız çöllerde
Yine, izler gelenlerin,
Yollar gideceklerindir (Asya, 1976a: 69.)

Nitekim peygamberin yaşadığı kaderi yaşayan pek çok inanan vardır. Arif Nihat Belh şiirinde buna gönderme yapar:

BELH

Milâdî 632

Hicrî 672

Anla: kim yazdı, çizer; kim getirir, kim götürür?

Deme: “Bir böyle tesadüf bu...hesapsızca yürür.”

Ki gören, “Belh”te gören Peygamberinin “Belhli”de

Pîr’inin göçtüğü tarihi görür! (Asya,1976c:132)

Bir ideal uğruna göçte, yanındaki yoldaşlar da önemlidir. Tarihin bazı anları vardır ki, çakılan küçük bir kıvılcım, hedefine kilitlenmiş insanlar sayesinde bir çığ gibi büyür. Hz. Muhammed’in o dönemdeki şartlarda yurdundan ayrılmak zorunda kalması, oluşuz ve üzücü gibi görünse de, başka bir yolculuğu; inanç ve fikir yolculuğunu başlatmış ve onun göçü (hicreti) bir yalnızlaşmayı değil, genişlemeyi netice vermiştir:

Sen de, bir hac günü,

Başta Muhammed, yanında Ebûbekir;

Gidenlerin yüz bin olup dönüşünü

Destan yap, ey şehir! (Asya,1976b:132).

Bu şekilde din uğruna, vatan uğruna ya da bazen bir ideoloji ve dava uğruna göçler yapılmış, vatanlar terk edilmiştir. Bunların bir kısmı da tarihe geçmiştir:

AHMED REMZİ DEDE

Hicrî 672

Söz açıp hatırasından bugün, “Ahmed Remzi

Akyürek” derken uzaklar, diyorum ben: “Dede o!”

Adı târîh oluyor –böylece- Pî’in göçüne...

Bellidir: kendini fânî tanımış Pîr’de O! (Asya, 1976c:134).

Şair, Malatya’nın arıcılık faaliyetlerine değindiği bir rubai kaleme almıştır. Hem arılar hem de arıcıların göçünü anlatır.

Tırmandı mayısla asmalar çardağına;

Temmuzda bebek de sığmıyor kundağına,

Bizler kimi bekleriz, gülüm, Kernek’te?

Göçmüş arılar, kovan kovan, Beydağı’na (Asya, 1976d:29).

4. Yabancılık ve Uyum Süreci

Yeni bir yere yerleşenler genellikle yabancılık ve uyum süreci yaşarlar. Şairler, bu duyguları şiirlerinde ifade ederek, göç edenlerin yeni ortamlarına nasıl uyum sağladıklarını ve kendilerini nasıl ifade ettiklerini anlatırlar. Bu süreçte yaşanan zorluklar ve başarılar, şiirde etkileyici bir şekilde işlenir.

Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor

Dönmez misiniz ey yolda kalanlar;

Yolcular, garipler, garip çobanlar;

Allahüekber’de tekbir alanlar?

Ovalar, konaklar, yollar aşırı

Birbirini selamlayan dağlar var (Asya, 1997: 75).

Yabancılık mekânla ilgili olabildiği gibi, insanın iç dünyasında da olabilir. Kimi zaman insan kendi iç dünyasında kaybolur, göç eder; uzun yolculuklara çıkar:

Seyyahım ve eğer düşersem çöle

Beyhude çalması çanımı kervan,

Âyîne gidilmez bu libas ile.

Ölürüm: yakmazsa bir ateş-gede

Delilsiz yolcular mabudu Hürmüz

Günün bıraktığı harâbelerde (Asya, 2005:248)

Tasavvuf anlayışında göç, rihlet kavramı ile karşılanır. Yalan dünyadan gerçek dünyaya göç kavramı olarak nitelenen ölüm kavramı yolculuk olarak nitelenir. “Arif Nihat Asya, Kubbe-i Hadra’da İlahi Aşk’a meyletmek göç olarak işlenir (A.N. Asya, Kubbe-i Hadra: 55-94.91.92). Bu anlayış daha çok dini motiflerden ve dini anlatılardan beslenir. İnsan ruhlar âleminde yaratıldığı andan itibaren hep bir göç, yer değiştirme arzusundadır. Dünyaya gelmek, anne karnından dünyaya çıkmak, çocukluk, gençlik, ihtiyarlık ve öte âleme geçmek orada da Allah’ın sevgisini ve rızasını kazanarak Cennet’e girmek ilahi bir yolculuktur. Devir teorisinin göçe uyarlanmış halidir. Ancak bu tip ilahi aşkın göçle birleştirildiği şiirlerde insanın bu göçü için hep bir amaç söz konusudur. O amaç ise İlahi aşkı bularak öte âlemde geldiği yere huzura varmak ve Cemalullah’ı görmektir. Bu nedenle de anne karnından başlayan göçün hep kutsal bir anlamı, hedefi vardır” (Adıyaman, 2023: 44).

5. Kimlik ve Bağlılık

Yeni bir yerde yaşayanlar genellikle kimliklerini ve bağlılıklarını yeniden tanımlamak zorunda kalırlar. Şairler, göç edenlerin bu kimlik arayışını şiirlerinde işleyerek, köklerinden kopmanın getirdiği karmaşık duyguları ve kimlik bulma çabalarını yansıtır. Şiir, göçün ve mekânların insan deneyimindeki derin izlerini yakalamak için güçlü bir araçtır. Şairler, göçmen deneyimini duygusal ve estetik bir dille ifade ederek, insanların ortak duygularını ve deneyimlerini anlamamıza yardımcı olurlar. Göç, şiirin evrenselliğini ve insanlık tarihindeki önemini vurgulayan bir tema olarak kalır.

BERLİN

Bir yol gidiyor Berlin'e, insiz cinsiz . . .

Mümkün mü: önünde, kalsın insan kinsiz!

Neylerdin sen, yerlisi olsan buranın:

Ey yolcu, bir Almanya düşün Berlin'siz! (Asya:1976a:190)

VI. Yeni Mekânlarda Ayakta Kalma

Göç edenler genellikle yeni mekânlarda ayakta kalma mücadelesi verirler. Şairler, göçmenlerin bu direnişini şiirlerinde etkileyici bir şekilde işleyerek, insanın içsel gücünü ve dayanıklılığını vurgularlar.

Zelzele

Yollara kurulur, kervanları beklersin

Yolcuma geçit verirsen Allah muradını versin! (Asya,1997:29).

6. Göçün Umudu ve Yeni Başlangıçlar

Göç edenler genellikle yeni bir hayat inşa etmek zorunda kalırlar ve bu inşa süreci umut dolu bir deneyimdir. Şairler, göçmenlerin umudunu ve direnişini şiirlerinde etkileyici bir şekilde anlatarak, insanın içsel gücünü ve dayanıklılığını vurgularlar. Münih’te yeni bir hayata başlamaya çalışan Doğu Türkistanlı bir kişiyi anlatır.

"POLAT TURFÂNI"

Vallaahi ve billahi bu kardeş, candan:

Gelmiş bana, kalkıp, Doğu Türkistan'dan . .

Ben Asya'ydım, oysa Polat Turfâni . . .

Bir yandan güldük, ağladık bir yandan! (Asya, 1976a:191)

Kimi zaman insanlar tıpkı Türkler’in Anadolu’yu fethi ve yurt edinmesi gibi göç ettikleri yeri sever, orayı vatan sayarlar. Yeni yerleşim yeri, yeni umutlar demektir:

VAN GÖLÜ

-Selahattin Arıtan’a-

Nerde istersen orda kal... yerleş;

Yolcu, rü’yaya benziyor burası...

İşte bak: Bir küçük denizdir göl;

Bir küçük kıt'a Ahtamar adası! (Asya, 1976c:191).

7. Aile ve Göç

Göç, aile fertlerinin yeni mekânlara uyum sağlama mücadelesini de ifade eder. Şairler, bu uyum sürecini şiirlerinde çeşitli yönlerden ele alarak, insanın içsel dönüşümünü ve yeni bir yaşam kurma çabasını anlatırlar.

YELDEĞİRMENLERİ

Öksüz öksüz seyrediyorlar ovayı;
Andırmadalar, kuşları göçmüş yuvayı . . .
«Ey yolcu,» diyor hâtıralardan bir ses,
Vaktiyle, kulaçlardı bu kollar, havayı! (Asya,1976a:174)

Sonuç

Şiir, aile bağları ve göç gibi karmaşık kavramları bir araya getirerek insanın içsel yolculuğunu ve dönüşümünü etkileyici bir şekilde ifade eder. Şairler, göç ve aile temalarını bir araya getirerek, insanın yaşamındaki değişimleri ve dönüşümleri anlatır ve okuyucunun empati kurmasını sağlarlar. Arif Nihat Asya'nın şiirlerinde göç ve mekân temaları, insanın içsel ve dışsal yolculuklarını derinlemesine işleyen zengin ve çok katmanlı bir anlatı sunar. Asya, göç edenlerin anavatanlarına duyduğu özlemi, yeni mekânlara uyum sağlama sürecindeki zorlukları ve bu süreçte karşılaştıkları içsel çatışmaları incelikle işler. Şairin betimlemeleri, göçmenlerin yaşadığı fiziksel yer değişikliklerini ve bu yer değişikliklerinin getirdiği duygusal yükü okuyucuya güçlü bir şekilde hissettirir. Göç, Asya'nın şiirlerinde yalnızca bir yer değiştirme hareketi olarak kalmaz, aynı zamanda derin bir kimlik arayışını ve yeniden inşa sürecini temsil eder. Şair, göçmenlerin yeni kimlikler oluşturma çabalarını, anavatanlarından kopmanın getirdiği karmaşık duyguları ve yeni bir yaşam kurma mücadelesini ayrıntılı bir şekilde ele alır. Bu süreç, şiirlerinde sıklıkla yabancılaşma, uyum ve direniş temaları üzerinden işlenir. Asya'nın şiirleri, göçün getirdiği umudu ve yeni başlangıçları da yansıtarak, insanın içsel gücünü ve dayanıklılığını vurgular. Göçmenlerin karşılaştıkları zorluklar, yeni mekânlarda hayatta kalma mücadeleleri ve aile bağlarının bu süreçteki rolü, şairin eserlerinde önemli yer tutar. Bu temalar, okuyucunun göçmenlerin deneyimleriyle empati kurmasını ve insanlık tarihinin bu evrensel deneyimini anlamasını sağlar. Arif Nihat Asya'nın şiirlerinde göç ve mekân temaları, insanın içsel ve dışsal yolculuklarını derinlemesine işleyen ve bu süreçteki dönüşümleri estetik bir dille ifade eden güçlü bir anlatı sunar. Şairin eserleri, göçmen deneyimlerini duygusal ve estetik bir bakış açısıyla ele alarak, insanın ortak duygularını ve deneyimlerini anlamamıza yardımcı olur ve bu temaların şiirin evrenselliğini ve insanlık tarihindeki önemini vurgular.

KAYNAKÇA

- Adıyaman, Halil (2023). “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Göç, 1938-1960,” Ankara: Akçağ Yayınları.
- Asya Arif, Nihat, (1976a) “Bütün Eserleri, Şiirler:7,(Rubâiyyat-ı Ârif, II)”, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya Arif, Nihat, (1976b) “Duâlar ve Âminler”, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya Arif, Nihat, (1976c) “Fatihler Ölmez ve Takvimler”, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Asya Arif, Nihat, (1976d) “Bütün Eserleri, Şiirler:6,(Rubâiyyat-ı Ârif, I)”, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya Arif, Nihat, (1997) “Bütün Eserleri, Şiirler: I,(Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor)”, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya Arif, Nihat, (2005) “Bütün Eserleri, (Ses ve Toprak)”, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tebebaşı, Ayşe, (2022) *Arif Nihat Asya, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yavuz, Emre, (2020) *Arif Nihat Asya'nın Şiirlerinde Şehir Ve Medeniyet*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu.

